

Biotalousmahdollisuudet

Suomessa on viime vuodet vannottu biotalouden nimeen. Käsite on alati muutoksessa, mutta pääpiirteissään on kysymys uusiutuvien luonnonvarojen käytöstä energian, ravinnon, tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen. Itsekin olen ollut pian kaksi vuotta mukana pelto- eli agrobiotalouteen liittyvässä kehittämishankkeessa Etelä-Pohjanmaalla. Pääasiassa on ollut kyse elintarvikeketjun eri toimijoiden tukemisesta. Olemme pohtineet esimerkiksi sitä, kuinka alan yritysten- tutkimuslaitosten ja alueen kehittämissyhtiöiden yhteistyötä voitaisiin kehittää. Hankkeen aikana on järjestetty mm. seminaareja, kansainvälistämispäiviä ja ideakilpailu opiskelijoille. On verkostoiduttu eurooppalaisten alan toimijoiden kanssa ja kuunneltu alaan liittyviä kuulumisia Brysselistä ja kauempaakin. Myös alkutuottajien ja kaikenko-koisten elintarvike-, koneenrakennus-, ja vientipalveluyritysten kanssa on tehty yhtä ja toista.

Myös muissa maakunnissa ja maissa on pantu alulle erilaisia biotalousaloitteita, on *Biolaaksoa* ja *Biobased deltaa*. Niitä kaikkia yhdistää pyrkimys synnyttää uutta liiketoimintaa ja vahvistaa jo olemassa olevaa. Missä määrin me itse olemme alueellisessa hankkeessamme tähän mennessä onnistuneet on vielä osin hämärän peitossa. Joidenkin aloittelevien agrobiotalouden yritysten kanssa on tehty yhteistyötä, mutta ei niiden joukossa ole tainnut olla ainuttakaan voimakasta kasvua hakevaa, tietointensiivisiä start-up-yritystä, joista paljon puhutaan. Kyse voi toki olla siitä, että emme ole olleet kovin houkutteleva kumppani tällaisille yrityksille. Toisaalta agrobiotalouden piiriin luet-tavia korkeaan osaamiseen pohjautuvia uusia yrityksiä ei Suomessa perusteta kovin paljon vuosita-solla. Johtuuko tämä toimialan vaikeudesta vaiko jostakin muusta, sitä emme tiedä.

Onko biotalouteen sitten asetettu liikaa odotuksia? Näinkin voi olla, mutta sitä ei voi kiistää, etteikö maassamme vallitsisi positiivinen alan kehitystä tukeva ilmapiiri. Tilatasolla biotalouden mahdollisuudet voivat näkyä esimerkiksi pienimuotoisena energian tuotantona sekä ravinteiden aiempaa tehokkaampana käyttönä. Kansallisella tasolla tunnetuin biotaloushanke lienee Äänekos-kelle rakentuva Metsä Groupin biotuotetehdas. Voidaan myös sanoa, ettei biotaloudelle taida olla juuri vaihtoehtoja. Fossiliisiin luonnonvaroihin pohjautuva talousjärjestelmämme ja elämänta-pamme on osoittautumassa päivä päivältä kestävämmäksi. Tarvitsemme ekologisesti kestä-vämpää järjestelmää, ja sen uusiutuviin luonnonvaroihin ja kierrätykseen pohjautuva biotalous voi tarjota.

Tässä numerossa biotalouden mahdollisuuksia vaikuttamispolitiikan näkökulmasta tarkastelee Juha Hiedanpää kollegoineen. Heidän mukaansa fossiilisiin raaka-aineisiin perustuva yhteiskunta on ajautunut vaikeuksiin, jotka edellyttävät muutosta. Signaalina tästä on esimerkiksi laajalti maailman maita sitouttavan Pariisin ilmastopöytäkirjan ratifiointi loppuvuodesta 2016. Asioiden muuttaminen ei kuitenkaan tapahdu hetkessä, sillä vakiintuneet fossiilitalouden aikaiset instituutiot istuvat sitkeästi yhteiskunnissamme. Tarvitaankin erityistä joustavaa ja kokonaisvaltaista vaikuttamispolitiikkaa, jossa asiantuntijat ja päättäjät tekevät aiempaa tiiviimpää tilannekohtaista yhteistyötä yli biotalouden sisäisten sektorirajojen. Niitä muodostuu ympäristökysymysten sekä maa-, metsä- ja kalatalouden välille. Vaikuttamispolitiikassa tärkeällä sijalla ovat myös toisiaan täydentävä kovien (pakottavuus, määräykset, säännöt) ja kevyiden keinojen (vapaaehtoisuus, tieto, yhteistyö) käyttäminen.

Hiedanpään ja kumppaneiden mukaan biotalouden läpimurto edellyttää ajattelun ja toimintatapojen perustavanlaatuaista muutosta. Tämän saavuttaminen edellyttää ”kulttuurisia” ja ”institutionaalisia yrittäjiä”, jotka kykenevät muokkaamaan niin yhteiskunnassa vallitsevia ajattelutapoja kuin myös sen pelisääntöjä ja toimeenpanon mekanismeja.

Kehittämishankkeemme toiminnasta voidaan tunnistaa tiettyjä institutionaaliseen ja kulttuuriseen yrittäjyyteen kuuluvia piirteitä alueellisella tasolla. Olemme tehneet sektorirajat ylittävää agrobiotalouden kehittämissyhteistyötä triple-helix mallia mukaillen ja pitäneet yllä yleistä keskustelua biotaloudesta. Olemme myös tarjonneet esimerkiksi metsäsektorin asiantuntijoille tilaa esitellä osaamistaan hankkeemme tilaisuuksissa. Kenties on niin, että juuri nämä biotalouden sektorirajat ylittävät toimenpiteet, jotka toisinaan tuntuvat jopa hieman sattumanvaraisilta, ovatkin niitä arvokkaimpia ja vaikuttavimpia toimenpiteitä, joiden kautta luonnonvara- ja ympäristöalan perinteiset rajat hämärtyvät ja alueemme biotaloussektori vahvistuu pitkällä aikavälillä.

Tutkimustulosten ja kehittämishankkeiden toimenpiteiden suorassa vertailussa tulee kuitenkin olla tarkkana. Asioita valtakunnan tasolla käsittelevän ja teoretisoivan tieteellisen artikkelin sekä yksittäisen maakunnallisen kehittämishankkeen mittakaavat ovat hyvin erilaiset. Myös niiden tavoitteet ovat erilaiset. Siinä missä artikkelin tehtävänä on tuottaa uutta tietoa koko biotalousalan vaikuttavuuspolitiikasta, on hankkeemme tarkoituksena vahvistaa maakuntamme agrobiotalouden osaamista ja yritystoimintaa. Toisaalta biotalouden tarkasteleminen laajemmasta teoretisoivasta näkökulmasta antaa meille aihepiiriin kehittäjille uutta ajattelemisen aihetta ja näkökulmia. Sen avulla voimme tarkastella toimintaamme osana suurempaa kokonaisuutta. Se myös tarjoaa välineitä arvioida omaa työtämme uudella tavalla. Kenties toteutamme toimenpiteet hiukan eri tavalla kuin vastaavissa aiemmissa kehittämishankkeissa. Tällöin uuden oppimisen ja luomisen mahdollisuus kasvaa.

Kuva: Constantin Grünberg
Eteläsatama, Kauppatori, kalamarkkinat 5.-
6.10.1964.
Helsingin kaupunginmuseo CC BY 4.0